

Programmatie in het gewoon secundair onderwijs (tweede en derde graad) 2020-2021

*Advies over de programmatie-aanvragen voor de
tweede en derde graad gewoon secundair onderwijs*

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op vraag van Ben Weyts, Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand op 11 december 2019

Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 23 januari 2020 met eenparigheid van stemmen

Vorbereiding: technische werkgroep Programmaties SO op 17 december 2019, 18 december 2019, 19 december 2019 en op 8 januari 2020

Dossierbeheerders: Marleen Colpin en Eric d'Hooghe

1 Situering

De Vlor ontving op 11 december 2019 de adviesvraag over de programmatieaanvragen voor het gewoon voltijds secundair onderwijs (SO) voor het schooljaar 2020–2021.

De adviesvraag bevat in totaal 472 aanvragen voor drie soorten programmaties van niet-duale structuuronderdelen in het gewoon SO:

- 1 programmatie op basis van studiecontinuïteit (34);
- 2 programmatie van nieuwe structuuronderdelen in voorbereiding op de modernisering (219);
- 3 programmatie van niche-basisopties 2de leerjaar A/B (219).

Al die aanvragen hebben de ontvankelijkheidstoets door het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI) doorstaan.

De Vlaamse Regering wint over de programmatieaanvragen het advies in van de Vlor, de Onderwijsinspectie en AGODI.

In dit advies behandelen we de aanvragen voor de tweede en derde graad. De aanvragen voor niche-basisopties worden in een apart advies besproken, dat op 13 februari 2020 uitgebracht wordt.

2 Beoordeling van de aanvragen

We behandelen hierna de twee soorten aanvragen. We situeren daarbij telkens eerst de regelgeving en geven dan het advies van de Vlor.

2.1 Programmatie op basis van studiecontinuïteit

2.1.1 Regelgeving

De regelgeving voor programmatie op basis van studiecontinuïteit is ongewijzigd.¹

2.1.2 Advies

Net zoals de voorgaande jaren adviseert de Vlor de aanvragen gunstig in de volgende gevallen:

- De programmatie van een structuuronderdeel is noodzakelijk als gevolg van een eerder goedgekeurde programmatie voor een onderliggend structuuronderdeel. Of het onderliggend structuuronderdeel al dan niet tot stand gekomen is op basis van inruil of overheveling, speelt bij die beoordeling geen rol.
En
- de programmatie van een structuuronderdeel op het niveau eerste en tweede leerjaar van de derde graad aso, bso, kso of tso is alleen mogelijk als het onderliggend structuuronderdeel in het tweede leerjaar van de tweede graad in 2019-2020 voor het

¹ Omzendbrief SO 61 van 5 februari 1999, § 3.6

eerst werd opgericht,
of

- de programmatie van een structuuronderdeel op het niveau derde leerjaar van de derde graad bso is alleen mogelijk als het onderliggend structuuronderdeel in het tweede leerjaar van de derde graad bso in 2019-2020 voor het eerst werd opgericht.

Andere criteria zoals leefbaarheid van het aanbod, inplanting, keuzevrijheid, beschikbaarheid van expertise en infrastructuur werden al in overweging genomen bij de programmatie van het onderliggende structuuronderdeel. Die motivering wordt niet hernomen.

Alle aanvragen die aan de criteria hierboven beantwoorden, worden gunstig geadviseerd en niet verder besproken. Dossiers die extra duiding vragen, komen aan bod in deel 3 van het advies. Van de 34 aanvragen zijn er een paar die strikt genomen niet aan de criteria voor studiecontinuïteit beantwoorden. De scholen hadden die echter kunnen aanvragen als 'programmatie in voorbereiding op de modernisering' onder het criterium 'differentiatie van het aanbod binnen een bestaand studiegebied' of 'de school biedt het structuuronderdeel al aan als vestigingsplaats' (zie verder). Daarom adviseert de Vlor om ze toch goed te keuren.

2.2 Programmatie van nieuwe structuuronderdelen in voorbereiding op de modernisering

2.2.1 Regelgeving

Voor programmatie van structuuronderdelen van de tweede en derde graad aso, bso, kso en tso van het huidige studieaanbod per 1 september 2020 gelden sinds vorig jaar nieuwe regels.² Die structuuronderdelen zijn programmeerbaar mits goedkeuring door de Vlaamse Regering. De programmatie laat scholen toe om zich voor te bereiden op de toekomstige lokale invulling van het gemoderniseerd secundair studieaanbod: ze kunnen zich in een bepaalde richting profileren of herprofileren. Ze engageren zich met een programmatieaanvraag wel meteen om het aangevraagde structuuronderdeel bij de uitrol van de modernisering om te zetten (concorderen) naar een welbepaalde richting van de matrix met het nieuwe studieaanbod. Dat moeten ze ook aangeven op het aanvraagformulier (zie ook 2.2.2.3). De regelgeving vermeldt verder zes gezamenlijke criteria waarmee de aanvrager rekening moet houden bij de motivering van zijn dossier.

Naast vermelding van de vooropgestelde concordantie, hoe is de aanvraag gemotiveerd (vanuit het profiel van de school)? En houdt de aanvraag rekening met alle volgende gezamenlijke criteria:

1° de eventuele beperkingen of voorwaarden (zoals frequentie, geografische inplanting) die vanuit macrodoelmatigheid aan het aanbod van het structuuronderdeel zijn gekoppeld;

2° de kwantitatieve en kwalitatieve behoeften voor het aanbod van secundair onderwijs in de onderwijszone in kwestie met het oog op vervolgonderwijs of toetreding tot de arbeidsmarkt;

3° de keuzevrijheid van ouders en leerlingen;

4° de studiecontinuïteit van leerlingen binnen de school of binnen de scholengemeenschap;

5° als het structuuronderdeel (ook) arbeidsmarktgericht is:

² Omzendbrief SO 61 van 5 februari 1999, § 3.4

a) de getroffen voorbereidingen op het vlak van materiële infrastructuur en leermiddelen die voldoende en gepast zijn met het oog op de te verwerven competenties van het geprogrammeerde structuuronderdeel;
b) de aantoonbare samenwerkingsmogelijkheden met lokale arbeidsmarktactoren en de bedrijfswereld;

6° de afspraken die met andere lokale onderwijsinrichters, binnen en buiten de scholengemeenschap in kwestie, zijn gemaakt over een rationeel en transparant studieaanbod.

2.2.2 Advies

De Vlor stelt vast dat scholen zich volop verder voorbereiden op de modernisering van de tweede en derde graad. We tellen nog meer programmatieaanvragen dan vorig jaar in deze categorie: 219 aanvragen tegenover 151 vorig jaar. De scholen geven in hun aanvraag aan met welk aanbod ze zich in de toekomst willen profileren, rekening houdend met hun huidige en beoogde leerlingeninstream, hun inplanting in het onderwijslandschap en de regionale context.

Omwille van de samenhang tussen de criteria, hanteert de Vlor ze als een totaalpakket waaraan elk aanvraagdossier afgetoetst wordt. We geven hieronder aan hoe de Vlor de criteria uit de regelgeving interpreteert, welke bijkomende criteria voor de Vlor belangrijk zijn en in welke adviezen dat resulteert.

2.2.2.1 Op basis van de criteria uit de regelgeving

We houden rekening met:

- De beperkingen die de Vlaamse Regering vandaag oplegt voor bepaalde structuuronderdelen, en dus niet meer met de quota/contingenten voor niche-opleidingen die vorig jaar nog van toepassing waren (criterium 1)
De aanvragen die vorig jaar niet goedgekeurd werden omdat die quota/contingenten nog golden en die nu opnieuw ingediend werden, adviseert de Vlor gunstig.
- Geografische spreiding en frequentie (criterium 1)
Als het aanbod nog ontbreekt in een regio, is dat een reden om gunstig te adviseren. Als het er al wel is, gaan we na hoe scholen in dezelfde regio of onderwijszone de aanvraag tot programmatie ervaren. Als zij onderling geen bezwaar maken, is dat voor de Vlor een reden om de aanvraag gunstig te adviseren. Of het structuuronderdeel al wordt aangeboden in dezelfde scholengemeenschap, is zeker een toetssteen, maar geen vaste maatstaf. Er zijn immers heel grote verschillen tussen scholengemeenschappen op vlak van leerlingenaantallen, regionale spreiding, onderwijszone, ... Binnen een scholengemeenschap zijn er vaak enkele subregio's, die elk in een vrij afgebakend gebied leerlingen rekruteren en waar leerlinginstromen van de ene naar de andere regio geen evidentie zijn (o.a. mobiliteit). Voor de Vlor kan er overlap zijn in het aanbod van die subregio's, op voorwaarde dat de leefbaarheid gegarandeerd is. De scholengemeenschap is het best geplaatst om die inschatting te maken en dus kijkt de Vlor naar het akkoord (criterium 6).
- De potentiële leerlingeninstream in functie van de leefbaarheid van een studierichting (criterium 1 en 2)
- De toekomstperspectieven van de leerlingen en hun plaats op de arbeidsmarkt (criterium 2)
- Het principe van de keuzevrijheid van ouders en leerlingen tussen vrij en officieel onderwijs (criterium 3)

- Studietoetscontinuïteit op het niveau van de school (criterium 4)
De Vlor gaat ervan uit dat hierover binnen de scholengemeenschap afspraken gemaakt worden (zie ook criteria 1 en 6).
Specifiek voor methodeonderwijs vindt de Vlor dat leerlingen die in de eerste graad in methodeonderwijs gestart zijn, binnen datzelfde project binnen de regio hun schoolloopbaan moeten kunnen vervolgen.
- Voorbereidingen voor infrastructuur en samenwerking met bedrijven (o.a. in functie van stagemogelijkheden) en met VDAB (criterium 5)
Die voorbereidingen zijn voor de Vlor erg belangrijk. Voor scholen die al structuuronderdelen van het gevraagde studiegebied aanbieden, is het evident dat zij aan dit criterium beantwoorden.
- Het akkoord van de scholengemeenschap (criterium 6)

2.2.2.2 Op basis van bijkomende criteria

De Vlor onderscheidt in de totaliteit van de aanvragen een aantal clusters en heeft daar criteria aan gekoppeld die bepalen of een aanvraag al dan niet gunstig geadviseerd wordt. Gelijkaardige aanvragen worden gelijklopend geadviseerd en de adviezen worden enkel bijkomend gemotiveerd als extra duiding nodig is (zie deel 3).

Past het aangevraagde structuuronderdeel in het (toekomstig) profiel van de school?

Veel scholen willen domeinschool worden of een studiegebied (of toekomstig studiedomein) dat ze hebben, verder uitbouwen. Op die manier verbreden ze hun studieaanbod (horizontaal volgens de matrix) en bieden ze meer mogelijkheden aan hun leerlingen. We zien dat vertaald in aanvragen voor studierichtingen van finaliteiten die scholen binnen een bepaald toekomstig domein nog niet aanbieden, of aanvragen om het aanbod binnen een bepaald studiegebied en zelfde finaliteit verder te differentiëren. De (her)profilering is vaak gekoppeld aan een herverkaveling en afspraken binnen de scholengemeenschap. In de motivering wordt vaak melding gemaakt van de mogelijkheid voor meer leerlingen om hun schoolloopbaan voort te zetten in de eigen school, waaraan ouders en leerlingen vaak de voorkeur geven omwille van hun keuze voor het pedagogisch project.

De Vlor steunt de evolutie naar horizontale verbreding of differentiatie binnen een bestaand studiegebied, los van het feit of de scholen daarmee al dan niet volledig domeinschool kunnen worden. Scholen zijn vaak al jaren met de voorbereidingen voor die verbreding bezig, in overleg met de andere scholen binnen hun scholengemeenschap met het oog op een rationeel en complementair aanbod, wat voor de Vlor ook erg belangrijk is. Als scholen het aanbod van een studiegebied verder uitbouwen, zijn we ook zeker van de nodige infrastructuur en samenwerkingsverbanden. We adviseren dergelijke aanvragen dan ook meestal gunstig en vragen dat de overheid de beweging naar verbreding tot twee of drie finaliteiten binnen eenzelfde studiegebied/-domein waardeert, rekening houdend met de diversiteit aan scholengemeenschappen (zie hoger).

Ook de enkele aanvragen waarbij een school een onderliggend structuuronderdeel van de tweede graad aanvraagt voor een bestaand structuuronderdeel van de derde graad in hetzelfde studiegebied/-domein, vallen voor de Vlor onder dit criterium.

Ongunstige adviezen worden gemotiveerd in deel 3.

Betreft de aanvraag voor een aso-studierichting in de derde graad een hercombinatie van bestaande polen?

Ook onder verdere differentiatie van het aanbod voor de huidige leerlingenpopulatie, vallen de aanvragen van scholen die extra richtingen willen aanbieden in de derde graad aso. Vaak gaat het daarbij om richtingen die de scholen vroeger al aangeboden hebben, maar waarvoor de voorbije jaren geen belangstelling was. Scholen grijpen de mogelijkheid aan tot heroprichting met het oog op de verwachte keuzes van de leerlingen in het tweede leerjaar van de tweede graad en de verwachte algemene stijging van het aantal leerlingen in de komende jaren. Ze willen het aanbod verder differentiëren door bestaande polen te hercombineren (bv. aanvraag voor Latijn-wetenschappen, naast bestaande richtingen Latijn-wiskunde en Wiskunde-wetenschappen). Zo nodig zullen de scholen nog keuzes moeten maken voor de effectieve programmatie.

De Vlor adviseert die aanvragen gunstig, tenzij het om uitdovend aanbod gaat in combinatie met een zeer beperkt aantal leerlingen in het tweede leerjaar van de tweede graad.

Draagt de programmatie bij aan de kans op meer STEM-profielen vanuit verschillende finaliteiten?

Een aantal scholen wil een aanbod in het domein STEM uitbreiden of nieuw oprichten. Daarmee sluiten ze aan bij het elan rond STEM dat de overheid aanmoedigt. De Vlor vindt dat een goede zaak. Om tegemoet te komen aan de noden van de arbeidsmarkt, is er immers nood aan meer STEM-profielen vanuit de verschillende finaliteiten. Het kan ook bijdragen tot de opwaardering van tso/bsso. Zo zien we bijvoorbeeld dat de tweede graad Techniek-wetenschappen (tso) door zes scholen aangevraagd wordt. Vier scholen vragen de derde graad Industriële ICT aan. Ook vier scholen vragen de derde graad Mechanisch onderhoud (bsso) aan, bij de uitrol van de modernisering te concorderen naar Onderhoudsmechanica. Vanuit de arbeidsmarkt is er grote vraag naar werknemers technisch onderhoud.

De Vlor adviseert die aanvragen gunstig.

Biedt de school het aangevraagde structuuronderdeel al aan?

Net zoals vorig jaar zien we heel wat aanvragen voor studierichtingen die de scholen in kwestie al aanbieden, maar dan als *vestigingsplaats* van een andere school. Dat zorgt voor administratieve, organisatorische en praktische problemen. De gewijzigde regelgeving biedt een kans voor die scholen om het eigen bestaande aanbod zelf te programmeren. Vaak vragen zij meteen de tweede en de derde graad van een studierichting aan, omdat ze in beide graden momenteel al leerlingen hebben. De Vlor adviseert die aanvragen gunstig.

Een andere reeks aanvragen gaat over richtingen die scholen al aanbieden via *erkenning*, meestal voor een beperkt aantal leerlingen. Daar is de verwachte leerlinginstroom in de komende jaren een voorwaarde voor een gunstig advies.

De Vlor adviseert ook de clusters van administratieve *overhevelingen* gunstig. Zo'n overhevelingen genereren immers geen extra of dubbel studieaanbod. Voor ouders en leerlingen verandert er niets en er is telkens een protocol van akkoord voor het personeel. De Vlor vroeg al eerder om 'overheveling' of 'inruil' terug mogelijk te maken, om te vermijden dat voor een verplaatsing of vervanging een nieuwe programmatie aangevraagd moet worden. In het kader van de afspraken die binnen scholengemeenschappen gemaakt worden over een rationeel en

complementair gemoderniseerd aanbod, zullen zo'n overhevelingen van studiegebieden of -richtingen in de toekomst nog voorkomen. Een aangepaste vorm van inruil zou het aantal programmaties kunnen verminderen.

Gaat het om een heraanvraag?

Een aantal scholen wiens dossier vorig jaar niet goedgekeurd werd door de Vlaamse Regering, heeft zijn aanvraag opnieuw ingediend. Enkele daarvan hebben betrekking op niche-studierichtingen waarvoor vorig jaar nog contingenten werden toegepast. Het gaat om scholen die het studiegebied al hebben en verder willen differentiëren. De contingenten zijn nu opgeheven, dus de Vlor gaat ervan uit dat die aanvragen goedgekeurd worden.

De Vlor adviseert heraanvragen op dezelfde wijze als vorig jaar: gunstig blijft gunstig, ongunstig blijft ongunstig. Eén uitzondering op die regel wordt gemotiveerd in deel 3.

Als een aanvraag al goedgekeurd werd, maar niet ingericht wegens geen leerlingen ingeschreven, adviseert de Vlor ook gunstig.

Doet de school een simultane aanvraag voor de tweede én de derde graad van nieuwe studierichtingen in hetzelfde studiegebied?

Scholen die nieuw aanbod willen programmeren in het kader van een (her)profilering, vragen vaak meteen de programmatie voor de tweede en de derde graad aan. De Vlor geeft de voorkeur aan een gefaseerde programmatie van nieuw aanbod, al dan niet in een nieuw studiegebied/domein. Op die manier kunnen scholen eerst nagaan of de richting leefbaar is in de tweede graad en of er vraag is naar programmatie in de derde graad. De aanvragen voor de derde graad worden in dat geval dan ook ongunstig geadviseerd. Een uitzondering op die regel wordt gemotiveerd in deel 3. De regel geldt niet voor aanbod dat al ingericht wordt als vestigingsplaats (zie hoger).

Het geheel van de criteria uit de regelgeving en de extra criteria is gehanteerd bij de beoordeling van de aanvragen. Alle aanvragen die de Vlor volgens een of meer van bovenstaande criteria zondermeer gunstig adviseert, worden niet verder gemotiveerd. De adviezen die extra duiding vragen, komen in deel 3 aan bod.

2.2.2.3 Tot slot

De vele aanvragen maken duidelijk dat scholen massaal gebruikmaken van de nieuwe regelgeving om hun aanbod toekomstgericht uit te bouwen. De Vlor vraagt dat die ruimte voor scholen om doordachte keuzes te maken en in te spelen op evoluties op school en in de maatschappij, er ook in de komende jaren zal zijn.

Scholen moeten aangeven naar welk structuuronderdeel van de matrix ze het structuuronderdeel van het huidig aanbod zullen concorderen. Die concordantie wordt als een engagement en dus als bindend beschouwd. Het zou volgens de Vlor toch mogelijk moeten zijn voor scholen om daar in de toekomst nog een andere keuze te maken, mits een duidelijke motivering. Mochten er nog wijzigingen gebeuren aan de matrix, de concordantietabellen en de koppeling met de beroepskwalificaties, vraagt de raad de nodige soepelheid voor de scholen aangezien ze zich gebaseerd hebben op de huidige matrix en concordantietabellen.

De Vlor heeft in zijn advisering vastgesteld dat het aanvraagformulier niet voorziet om het toekomstig domein van de nieuwe concordantie aan te geven. Waar er een keuze tussen

domeinen mogelijk is, moet die kunnen vermeld worden. De keuze is aan de school. De twee dossiers waarin de concordantie zoals aangegeven door AGODI niet strookte met de bedoelde concordantie door de school, worden behandeld in deel 3.

Hierna volgt deel 3 met adviezen bij dossiers die extra duiding vragen. Dat deel wordt niet gepubliceerd op de website van de Vlor.